

Efterbehandling av täkter

Bakgrund

Grus- och bergtäktverksamhet innebär olika typer av ingrepp i naturen och påverkan på de naturliga förhållanden som råder. Förändringar uppkommer bland annat på grundvattnets beskaffenhet och strömning. De allvarligaste hoten mot grundvattnet under exploateringstiden utgörs av direkta spill av miljöfarliga ämnen samt de förändringar som uppkommer på grund av avbaning och täkt. Vid avbaning avlägsnas de biologiskt aktiva jordlagren i vilka de vattenrenande processerna finns och en bar grus- respektive bergyta blottas. Efter avslutad verksamhet skall täkten efterbehandlas för att åter smälta in i landskapet och utgöra en fortsatt värdefull markresurs. Genom efterbehandling av grustäkter skall en organisk ytjord byggas upp och vegetation etableras på täktområdet varmed de grundvattenrenande processerna i marken återkommer.

Syfte

Syftet med detta forskningsprojekt är att utveckla efterbehandlingsmetoder för berg- och grustäkter för att på så vis minimera miljöeffekterna, särskilt på grundvattnet. Projektets första etapp har omfattat en beskrivning av miljöeffekterna av täktverksamheten samt en inventering och utvärdering av befintliga efterbehandlingsmetoder.

Genomförande

Med bidrag från SBUF och Grus- och Makadamföreningen (GMF) utförts projektet av Avdelningen för Mark- och vattenresurser, KTH. Projektet följs av en styrgrupp med representanter från NCC AB, Skanska Sverige AB samt Sand och Grus AB Jehanders.

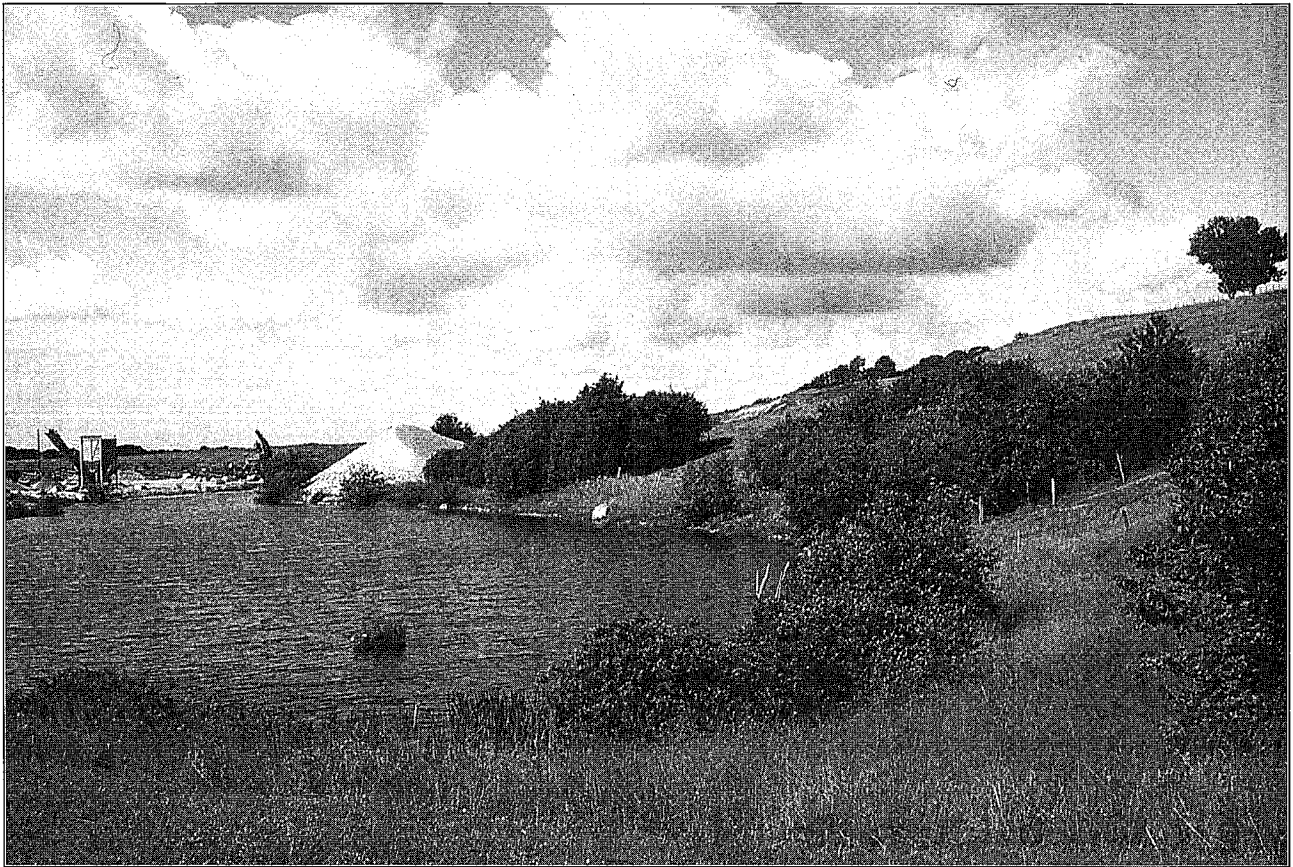
Arbetet i denna inledande etapp av projektet har omfattat litteraturstudier, telefonintervjuer med täkthandläggare och branschfolk, studier av arkivmaterial samt fältbesök i cirka 60 täkter i åtta län fördelade över hela Sverige.

Resultat

Utöver efterbehandling av täkter innehåller denna delrapport även viktig basinformation om bland annat lagstiftning som har betydelse för täktverksamhet samt förutsättningar inom Sverige avseende typområden för grusavlagringar, berggrundsområden, växtgeografiska zoner och grundvattenförhållanden.

Beträffande efterbehandling av täkter diskuteras aspekter som grundvatten- och ytvattenskydd, naturvård, biologisk mångfald, säkerhet samt estetik och kombinationer av dessa. Enligt rapporten visar studien att

- Konflikter mellan grus- och grundvattenintressen är vanligt förekommande i hela landet. Konflikten med grusintresset gäller främst användandet av grusavlagringar för kommunal dricksvattenutvinning, till exempel konstgjord grundvattenbildning, det vill säga infiltration av ytvatten i grusavlagringar.
- Mängden bakgrundsdata och analysdata gällande grundvattnets beskaffenhet är bristfällig i de flesta täkter, vilket försvårar uppföljningen av täktens eventuella påverkan.
- Kraven på efterbehandling är ofta schablonmässiga och dåligt anpassade till den enskilda täkten.
- Den utförda efterbehandlingen skiljer sig i flera fall från den som anges i täktillståndet.
- Successiv efterbehandling förekommer i praktiken endast i mindre utsträckning och hanteringen av avbaningsmassorna innebär i många täkter lång lagringstid, vilket försämrar jordens egenskaper och även kan innebära att massorna förskingras genom användning för andra ändamål än för efterbehandlingen.



Exempel på efterbehandling av grustäkt. Hassle Bösarp grustäkt i Skåne.

- Ett ökat intresse för biologisk mångfald har inneburit att blottlagda grundvattentytor i täktbotten allt oftare behålles vilket tidigare inte tillåts.
- I regel saknas skötselplaner för uppföljning av efterbehandlingens resultat, vilket minskar möjligheterna att dra lärdom av resultaten från tidigare använda efterbehandlingsmetoder.

Det fortsatta projektarbetet kommer att omfatta fält- och laboratorieförsök. Bland annat kommer effekterna av användandet av olika ytmaterial vid efterbehandlingen samt effekten av de allt vanligare kombinerade grus- och bergtäkterna att studeras.

Ytterligare information lämnas av
Karin Palmqvist, Avd för Mark- och vattenresurser, KTH, tel 08-790 73 28,
e-post palm@aom.kth.se, eller av
Sven Wallman, NCC AB, tel 08-655 17 84.

Rapporten **Efterbehandling av täkter, Del 1 - Inventering samt utvärdering av efterbehandlingsmetoder** (av Karin Palmqvist, 77 sidor exkl. bilagor, pris exkl. moms 300 kr) kan beställas från Avd för Mark- och vattenresurser, KTH, tel 08-790 73 77, fax 08-411 07 75, e-post sabiner@aom.kth.se.